

PSİKOTEKNİK DEĞERLENDİRMELERE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR

Psikoteknik değerlendirme, bu usul ve esaslarda tanımlanan alt yapı özelliklerine sahip resmi ve özel kuruluşlar bünyesinde oluşturulan psikoteknik değerlendirme merkezlerinde çalışan psikolog unvanına sahip kişiler tarafından yapılır.

Psikoteknik merkezinin fiziki yeterliliği

(1) Psikoteknik değerlendirme testi uygulaması için test odası, aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

- Dış ortam koşullarından etkilenmeyen, sessiz bir ortama sahip olmalıdır.
- Uygulama esnasında giriş çıkışlara kapalı olmalıdır.
- Yeterli havalandırmaya sahip olmalıdır.
- Aydınlatması yeterli olmalıdır.
- Duvarları açık renkle boyanmış olmalıdır.
- Duvarda resim, müzik, saat vb. dikkati dağıtacak materyal olmamalıdır.
- Psikoteknik değerlendirme için bilgisayar destekli cihazlar olmalıdır.

(2) Psikoteknik değerlendirme test merkezi, aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

- Merkez; müstakil binalarda veya binanın bağımsız bölümünde açılmalıdır.
- Genel çalışma mekânından ayrı psikoteknik değerlendirme uygulaması için ayrılmış oda veya odalara sahip olmalıdır.
- Bekleme ve sekreteryaya odası, en az on metrekaare büyüklüğünde olmalıdır.
- Kapısında psikoloğun adının yazılı olduğu ve diplomalarının aslı veya noter onaylı bir sureti ve cihaz kullanım belgelerinin aslının duvara asılı olduğu psikolog çalışma odası bulunmalıdır.

Çalışanların görev ve sorumlulukları

1) Psikoteknik değerlendirme merkezinde çalışan psikologlar aşağıdaki görevleri yapar:

a) Merkezde bulunan test cihazının kullanımı konusunda eğitim almış ve kullanım belgesi olan en az iki psikolog çalışır. Psikolog testin uygulamasından, test sonuçlarının saklanmasından ve istatistik oluşturulmasından bizzat sorumludur,

b) Psikoteknik değerlendirme raporu üç nüsha olarak düzenlenir. İşe ilk girişte düzenlenen raporun bir nüshası emniyet kritik personel adayına verilir. Çalışan emniyet kritik personel için psikoteknik değerlendirme merkezi tarafından düzenlenen bir nüsha rapor ise çalıştığı demiryolu altyapı veya tren işletmesine gönderilir. Raporların bir nüshası da merkezde kalır. Merkezde kalan bu rapor elektronik ortamda ve on yıl süre ile dosyada saklanır,

c) Psikoteknik değerlendirmeye alınacaklara, teste başlamadan önce alkol veya benzeri uyuşturucu ve/veya uyarıcı maddelerin, psikolojik veya fizyolojik durumunu olumsuz etkileyecek reçeteli veya reçetesiz ilaçların etkisi altında olmadığını, testler esnasında performansını etkileyecek herhangi bir sağlık probleminin, yorgunluk, uykusuzluk, açlık veya benzeri bir etkinin olmadığına ilişkin belge imzalatılır. Kişi isterse, değerlendirme başka bir güne ertelenir,

ç) Psikoteknik değerlendirme sonucu, psikolog tarafından psikoteknik değerlendirme raporu üzerinde “Yeterli” veya “Yetersiz” şeklinde belirtilir. Ayrıca kişinin girmiş olduğu testleri ve her bir testten ne düzeyde geçtiğini gösteren rapor düzenlenir.

d) Psikologlar, bu Yönetmelikte belirtilen kişi, kurum veya kuruluş dışındaki gerçek veya tüzel kişilerle, psikoteknik değerlendirme ile ilgili sonuç, istatistiki bilgi, kurumsal ve kişisel bilgileri paylaşamaz ve izinsiz kullanamaz.

Psikoteknik değerlendirme merkezlerinde tutulması gereken kayıtlar

1) Merkezlerde test süreçlerinin takip edilmesi, arşivlenmesi ve denetlenmesi için aşağıdaki belge ve kayıtların bulundurulması zorunludur:

a) Kayıt Defteri: Psikoteknik değerlendirme yaptırmak üzere merkeze başvuruların kimlik ve sicil bilgilerinin kayıt edildiği defterdir,

b) Psikoteknik Değerlendirme Raporları Dosyası: Psikoteknik değerlendirme yapılanların kimlik ve sicil bilgilerinin, psikoteknik değerlendirmeye ait bilgisayar çıktılarının saklandığı dosyadır,

c) Yedekleme Sistemi: Psikoteknik değerlendirme testi uygulanan her bir test cihazını görüntüleyen kamera sistemi ile kayıt edilen personelin teste giriş tarihine, saatine ve test esnasındaki görüntüsüne ait kayıtların merkezde bir ay süre ile saklanmasını sağlayan sistemdir.

Psikoteknik değerlendirmede uygulanacak testler

Psikoteknik değerlendirme; bireyin bilişsel ve/veya motor yeteneklerinin ölçülmesini sağlayan bilgisayar destekli görsel ve/veya işitsel testlerdir. Emniyet kritik personelin psikoteknik değerlendirmesi aşağıda belirtilen testlere göre yapılmalıdır.

Muhakeme Yeteneği: Bu yetenek, zaman baskısı altında analitik düşünce becerisinin kullanıldığı, olgulara ait ipuçlarından anlamlı sonuçlar çıkarma ve olgular arasındaki bağıntıları sağlayan prensipleri anlayabilme sürecine kurulu sözel olmayan bir test ile ölçülmelidir.

Konsantrasyon: Bu yetenek, testin içeriğindeki uyarıların karşılaştırması yapılarak istenen uyarının varlığı ya da yokluğunun hızlı bir şekilde tespitinin yapılması üzerine sözel olmayan bir test ile ölçülmelidir.

Seçici Dikkat: Bu yetenek, testin içeriğini oluşturan çeşitli görsel uyaranlar arasından, sadece test kapsamında sürekli ve sık biçimde gelen kritik uyaran olarak belirlenmiş uyarıların seçici dikkat ile fark edilmesi üzerine incelenmeli ve ayrıca ekranda ihmal edilen bir alan var ise bunun tespitini de yapabilme özelliği olan bir test ile ölçülmelidir.

Uyanık Testi: Bu yetenek, uzun süre uyaran eksikliği veya uyaran sabitliği durumunda yorulmadan, uyanıklığı koruyarak uyarandaki farklılığın fark edilmesi üzerine bir test ile ölçülmelidir.

Görsel Hafıza: Bu yetenek, Görsel bilginin algılanma ve hatırlanma performansını değerlendirme amacıyla, görsel hafıza kapasitesinin belirlenmesi için kullanılan harita ve sembollerden oluşan bir test ile ölçülmelidir.

Zihinsel ve Motor Tepki Hızı: Bu yetenek, işitsel ve görsel uyarının birlikte algılanması üzerine tepki vermesi ve uyaran ile mekanik tepki hareketinin başlangıcı arasında geçen sürenin tepki hızı olarak değerlendirildiği; bireyin hareket hızı ve eylem planlı hareketleri planlama yeteneğini ölçen bir test ile ölçülmelidir.

Stres Toleransı ve Tepki Hızı: Bu yetenek, yoğun ve karmaşık işitsel ve görsel uyaran akışı ile oluşturulan stres altında uyarıların fark edilmesi ve her bir uyarana uygun tepkinin hızlı olduğu kadar doğru olduğu da incelenen, tepkilerin eller ve ayakların eş zamanlı kullanımı ile verildiği bir test ile ölçülmelidir.

Zaman, Hareket ve Mesafe Tahmini: Bu yetenek, hareket halindeki objelerin hareket halindeki objelerin hareket hızlarının ve hedefe olan uzaklıklarının tahmin edilebilmesi üzerine kurulu bir test ile ölçülmelidir.

Periferal Algı: Bu test, en az toplam yüz yirmi derecelik görüş alanı içinde, ana ve ikincil aktivite olmak üzere çift aktivite gerçekleştirmek üzerine olmalıdır. Katılıncının dikkati görsel alanının ortasında izleme içeren bir görevi yerine getirirken aynı zamanda sunulan periferal uyaran ışıkları seçerek tepki vermesi gerekmektedir. Test verilen tepkileri ve verilen tepki süresini kaydeder.

Takistoskopik Algı: Bu yetenek, milisaniye bazında sürelerle gösterilen trafikle ilgili görüntüler sonrasında görsel algılama performansını ve algısal hızı ölçen bir test ile ölçülmelidir.

Görsel Motor Koordinasyon: Bu yetenek, belli bir yol üzerinde olabildiğince hızlı bir şekilde iki el koordinasyonunun ölçülmesini sağlayan görsel-motor koordinasyonu ölçen bir test ile ölçülmelidir.

Görsel Odaklanma ve Takip: Bu yetenek, görsel olarak karmaşık yapılanmış ve belirsiz ortamlarla başa çıkabilme ile yönlendirmeyi sağlayan işaretleri sürekli takip edebilme becerisini ve bu kapsamda verilen tepkilerin hızını dikkate alan bir test ile ölçülmelidir.

Psikoteknik değerlendirme ölçütü

Emniyet kritik personelinin ya da adayının başarılı sayılabilmesi için bataryada belirtilen tüm testlerden yeterli sonuç alması gerekmektedir; testlerin birinden bile yetersiz olması durumunda başarısız sayılır.

Psikiyatri uzmanı muayenesi

Psikoteknik değerlendirme merkezine hizmet veren psikiyatri uzmanı, muayenesinde psikoteknik değerlendirme raporunda yer alan bulguları dikkate alarak; emniyet kritik personelinin ve adayının algılama, muhakeme etme, karar verme ve tepki verme ile ilgili bilişsel özelliklerinden emniyet kritik görevini yapmasını engelleyecek ya da tehlikeye yol açabilecek özelliklerinin olup olmadığını araştırır. Psikolojik ve psikoteknik açıdan sakınca olup olmadığına dair değerlendirmesini yaparak, düzenleyeceği raporda belirtir.

Psikoteknik değerlendirme raporlarına ilişkin itiraz

Sonucu yetersiz olan çalışan personel, çalıştığı demiryolu altyapı veya tren işletmecisi tarafından psikoteknik değerlendirme tarihinden, en az 30 gün sonra ikinci bir değerlendirme için psikoteknik değerlendirme merkezine gönderilir. İkinci psikoteknik değerlendirme sonuçları kesindir. İki yıl süreyle aynı emniyet kritik görev için tekrar psikoteknik değerlendirmeye alınmaz.

Örnek Emniyet Kritik Personelinin Görevine Göre Yaptırması Gereken Psikoteknik Değerlendirmelerde Uygulanacak Testler

A GRUBU

İşe ilk girişte ve kırkbeş yaşına kadar beş, kırkbeş- ellibeş yaşa kadar üç, ellibeş yaş sonrası iki yılda bir periyodik olarak Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış psikoteknik değerlendirme merkezlerinde zorunlu testler:

Demiryolu araçlarını sevk etmek, dispeç ve yönlendirmek

Görsel Hafıza
Görsel Odaklanma ve Takip
Seçici Dikkat
Muhakeme
Konsantrasyon/Dikkat
Zihinsel ve Motor Tepki
Takistoskopik Algı

Trafiği işaret ve sinyal ile yönetmek

Görsel Hafıza
Görsel Odaklanma ve Takip
Uyanık Kalma/Vijilans
Muhakeme
Konsantrasyon/Dikkat
Zihinsel ve Motor Tepki

Çeken ve çekilen araçları birleştirmek, ayırmak

Muhakeme
Konsantrasyon/Dikkat
Zihinsel ve Motor Tepki
Görsel Motor Koordinasyon
Takistoskopik Algı

Hat üstü iş makinelerini kullanmak ve kalibrasyonlarını yapmak. (Demiryolu araçlarını sürmek.)

Muhakeme
Konsantrasyon/Dikkat
Zihinsel ve Motor Tepki
Zaman, Hareket ve Mesafe Tahmini
Periferal Algı

B GRUBU

Sadece işe ilk girişte Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış psikoteknik değerlendirme merkezlerinde yapılması zorunlu testler:

Kataner hatlarına ve sinyalizasyon sistemlerine enerji vermek ve kesmek

Uyanık Kalma/Vijilans

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Telekomünikasyon sistemlerinin kurulumunu, bakım-onarımlarını ve kontrollerini yapmak

Görsel Odaklanma ve Takip

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Sinyalizasyon sistemlerinin kurulumunu, bakım ve onarımlarını ve kontrollerini yapmak

Görsel Odaklanma ve Takip

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Elektrifikasyon sistemlerinin kurulumunu, bakım-onarımlarını ve kontrollerini yapmak

Görsel Odaklanma ve Takip

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Altyapıya ait demiryolu kurulumunu, hattının yenileme, bakım-onarımlarını ve kontrollerini yapmak

Görsel Odaklanma ve Takip

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Hemzemin geçitleri idare etmek

Görsel Odaklanma ve Takip

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Demiryolu araçlarının bakım ve onarımını yapmak

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Görsel Motor Koordinasyon

Takistoskopik Algı

Demiryolu araçlarının operasyona hazır olup olmadığını ve yükün doğru yüklenip yüklenmediğini kontrol etmek

Muhakeme

Konsantrasyon/Dikkat

Zihinsel ve Motor Tepki

Görsel Motor Koordinasyon

Takistoskopik Algı